

Nas dom

Leop. Paljk

Drevesca bomo posadili

Sadna drevesca presajamo v jeseni, ko začne listje rumeneti in odpadati, ter spomladi, preden znova poženo. Jesensko presajanje je bolj priporočljivo zlasti za gorkejšje in suhe lege, medtem ko se v težki, ilovnati in vlažni zemlji bolje obnese spomladansko presajanje v februarju in marcu. Koščičasto sadno drevje presajamo navadno le spomladi, ker se tedaj bolje prime in tudi bujnejše poganja.

Najprej izkopljemo jamo. Na vrtilih, kjer je zemlja 50–60 cm globoko prekopana, ali kakor pravimo, »rigolana«, to ne bo pretežko, saj zadostuje, če izkopljemo jamo le toliko, da korenine na vse strani poševno razvrstimo in s prstjo zasujemo. Na celini pa moramo izkopati kvadratne (120–150 cm) in 50–60 cm globoke jame. Zgornjo, boljše zemljo izmečemo na eno stran, spodnjo, slabšo, tako imenovano mrtvico, pa na drugo stran jame. Dno jame tudi prekopljemo. Drevesce bomo posadili šele čez 14 dni, ker ni dobro, če ga posadimo takoj, ko jamo izkopljemo. Tudi ako nameravamo drevesce posaditi šele spomladi, moramo izkopati jamo že v jeseni, da se zemlja pozimi prezrači in razpade. Med tem časom bomo pa pripravili vse potrebno za sajenje. Predvsem si priskrbimo sadno drevesce. Skoraj v vsakem večjem kraju imamo sadjarsko podružnico in drevnico, kjer lahko dobimo za majhen denar lepo razvito drevesce. Tudi pri mnogih šolah imajo lepo urejene šolske drevnice, kjer se deca uči pravilno oskrbovati sadna drevesca. Kdor pa ne more dobiti drevesca v domačem kraju, ga lahko naroči pri zanesljivem drevsničarju. Za 5–8 din že lahko dobimo lepo razvito in zdravo drevesce kakršne koli vrste in plemena. Seveda si lahko drevesca vzgojimo sami iz semen in potaknjencev, a to traja daljšo dobo, celó do pet let.

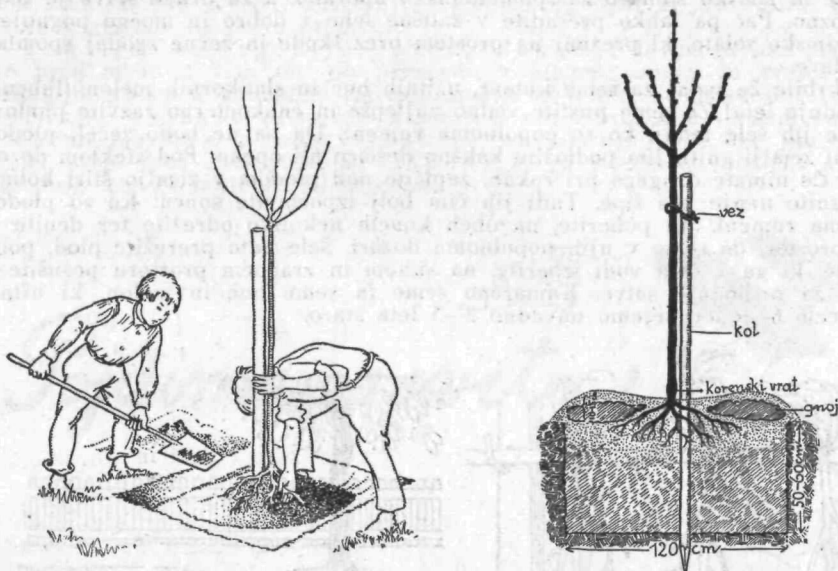
Pravilno vsajeno drevo.

Jama je izkopana. Drevesce tudi imamo. Poiščimo še primerno močan kol, t. j. vsaj trikrat tako debel kot drevesce, raven in olupljen ter vsaj dva in pol metra dolg. Na spodnjem koncu ga priostriamo ter približno 1 m visoko ožgemo, da nam v vlažni zemlji prehitro ne segnije.

Najprej postavimo v sredo jame kol in nato jamo zasujemo. Še bolje pa je, če opravimo to nekaj dni prej, nego drevo posadimo, da se zemlja med tem časom nekoliko posede. Slabšo mrtvico premešamo s kompostom ali s starim, dobro preležanim gnojem ter z apnenim prahom in pepelom. Boljšo zgornjo zemljo denemo na dno, slabšo pa na vrh. Nekoliko dobre in rahle zemlje pa moramo prihraniti, da z njo pokrijemo drevesne korenine in napolnimo vse praznine med njimi.

Preden drevo posadimo, moramo z ostrim nožem gladko odrezati vse ranjene in potrgane korenine do zdravega mesta in sicer tako, da so vse rane obrnjene navzdol. Pa tudi predolge korenine skrajšamo na približno 30 cm dolžine. Nato pomočimo korenine v gosto zmes ilovice, kravjeka in vode.

Ko je to opravljeno, začnemo saditi. Pri tem delu morata biti vedno dva. Prvi drevesce drži, drugi ga zasiplje. Najvažnejše je, da ne posadimo drevesca pregloboko. Drevo nikakor ne sme priti globlje v zemljo kot je bilo prej v drevesnici. Korenski ali drevesni vrat (korenjača) je tisti nekoliko odebeljeni del drevesca med koreninami in deblom, ki nam kaže mesto, do katerega je bilo drevesce prej v zemlji. Prav tako globoko moramo zasaditi drevo na stalno mesto. Ker se pa zemlja v teku časa sesede in z njo drevesce za približno 10 do 15 cm pogrezne, je treba posaditi drevesce za toliko višje. Da ne bomo posadili drevesca pregloboko, je najbolje, če položimo preko jame dolg in raven količek.

Tisti, ki drevesce drži, ga toliko vzdigne, da pride korenski vrat 10–15 cm nad vodoravno položeni količek. Drugi razvrsti korenine na vse strani ter jih z rahlo in drobno zemljo zasuje. Prvi drevesce narahlo potresa, drugi pa polni praznine med koreninami z dobro zemljo. Ko so vse korenine pokrite, zemljo zmerno pohodimo in stlačimo. Nato potrosimo nekoliko preperelega gnoja, ki ga pa ne smemo potepati in stlačiti. Tudi ga ne smemo dati preblizu korenin. Končno prisujemo še ostalo zemljo k deblu v obliki skleda.

Drevesce je posajeno. Ni pa še vse delo opravljeno. Spomladi mu moramo še krono primerno obrezati. Pustimo le 4–5 na vse strani lepo razraščениh vej, ki jih prikrajšamo približno na 30–35 cm, vrh pa pustimo 15–20 cm daljši. Vse druge mladike gladko ob deblu odrežemo. Drevesce nato močno zalijemo ter narahlo privežemo z beko h kolu. Šele čez nekaj mesecev, ko se je drevesce v zemljo posedlo, ga trdno privežemo. Ako bi drevo takoj ob saditvi pritrdili h kolu, bi na njem obviselo, ker bi se ne moglo z zemljo vred posedati.

Kol ne sme nikoli segati v krono, ampak nekoliko niže pod njo. Drevesca na planem zavarujemo pred zajcem in pasočo se živino.

KAJ BOMO V OKTOBRU ŠE DELALI V SADOVNJAKU?

Sadna drevesa bomo čimprej opasali z lepljivimi pasovi. Nanje bomo namreč ujeli samice metuljčka, tako imenovanega malega zimskega pedica ali zmrzlikarja, ki se v oktobru v zemlji izleže in pleza po deblu v vrh, kjer odlaga svoja jajčeca med popje v kupčkih po 20 in še več skupaj. Najljubše so mu češnje in jablane. Na spomlad se izležejo iz jajčec požrešne gosonice, ki nam kakšno leto popolnoma ogolijo drevo. Kdor pa opaše sadna drevesa z lepljivimi pasovi, na katerih se zmrzlikarjeve samice ujamejo, se mu ni treba bati tega škodljivca.

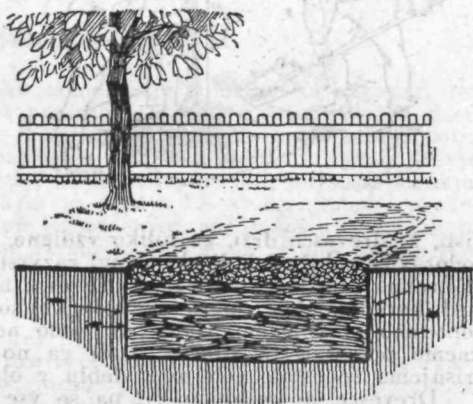
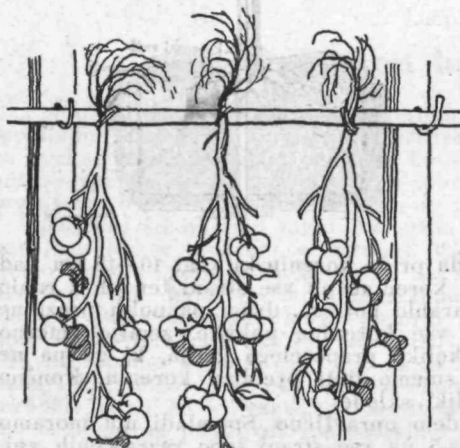
Proti koncu meseca že tudi lahko razredčimo drevesne krone. To je potrebno zlasti pri starejših drevesih. Z drevesno žagico odžagamo gladko ob deblu vse suhe, poškodovane in pregoste veje. Pod drevesom razgrnemo kakšno plaho in nato deblo ter debelejšje veje očistimo s strgalom in žično ščetko mahu in lišajev. Vso nesnago sežgemo. S tem uničimo vse polno sadnih škodljivcev,

Sadnemu drevju moramo jeseni tudi pognojiti s hlevskim gnojem. Gnoj je treba raztrositi pod kapom krone, kjer je največ sesalnih koreninic, ki morejo vsrkavati hrano iz zemlje, ne pa morda ob deblu, kjer teh koreninic sploh ni.

DRAGE VRTNARIČICE!

Ste li potaknile na sončno leho zimski česen in šalotko, kot sem vam zadnjič naročil? Motovilec in zimsko špinačo ter spomladansko čebulo ste tudi posejale? Prav je tako. Kaj pa sedaj? Setve so za letos končane. Sicer še lahko posejete motovilec in zimsko špinačo za spomladansko uporabo, a za druge setve je sedaj že prepozno. Pač pa lahko presadite v zatišne lehe v dobro in močno pognojeno zemljo zimsko solato, ki prezimi na prostem brez škode in začne zgodaj spomladi delati glave.

Poskrbite že sedaj za seme kumar, užitnih buč in sladkornih melon (lubenic) za prihodnja leta! Za seme pustite vedno najlepše in enakomerno razvite plodove. Potrgajte jih šele tedaj, ko so popolnoma rumeni. Da pa ne bodo začeli plodovi na vlažni zemlji gniti, jim podložite kakšno deščico ali opeko. Pod steklom dozore najprej. Če nimate drugega pri rokah, započite nad plodom v zemljo štiri količke in poveznite nanje kos šipe. Tudi jih čim bolj izpostavite soncu. Ko so plodovi popolnoma rumeni, jih poberte, na obeh koncih nekoliko odrežite ter denite na sončen prostor, da seme v njih popolnoma dozori. Šele nato prerežite plod, poberte seme, ki ga v čisti vodi izperite, na suhem in zračnem prostoru posušite in spravite za prihodnje setve. Kumarčno seme in seme buč in melon, ki ostane kaljivo celo 6—8 let, sejemo navadno 2—3 leta staro.

Ker je bil letošnji avgust izredno deževen in je tudi september hladen, zoré paradizniki na vrtu le počasi, je kaj verjetno, da ne bodo vsi plodovi na rastlini dozoreli. Škoda bi bila, če bi nam jih slana uničila. Ko zaslutimo nevarnost slane, izrujemo stebela z nedozorelimi plodovi, odrežemo vse liste ter obesimo paradiznikove kite v kuhinji ali v kakem drugem toplem prostoru. Polagoma paradizniki dozorevajo in mamica jih bo lahko trgala še tja do božiča.

Za zimo bomo spravili zelenjad šele pozneje, v novembru. Ker bomo za vzmljenjane zelenjadi potrebovali droben pesek ali mivko, poskrbite zanjo že sedaj.

Včasih nam delajo škodo bramorji. Na jesen jih najlaže zatiramo. Na vrtu izkopljemo na več krajih po pol metra globoke jame, ki jih napolnimo s konjskim gnojem, stlačimo ter pokrijemo z zemljo. Toplota gnoja privabi v te jame nešteto bramorjev, ki tu prezimijo. Zgodaj spomladi je treba jame prekopati in škodljivce uničiti.

Vse izpraznjene gredice je treba sedaj pognojiti in prekopati ter zemljo pustiti v grudah, da čim globlje premrzne.

NAŠIM CVETLIČARICAM.

Saj poznate tisto narodno pesem: »Je pa davi slan'ca pala...« In v oktobru se to kaj pogosto dogaja. Zdaj še cvetó na vašem vrtu jesenske astre, dahlje, krizanteme in cinije. A skoraj pride čas, ko boste zaman obiskovale svoje drage ljubljenske. Žalostno bodo povešale cvetne glavice in vaše srce bo žalostno. Zato poskrbite že sedaj, da vam huda slana ne popari vsega cvetja.

Krizanteme presadite v cvetlične lončke ter jih prenesite v sobo na okno. Upam, da ste posadile v lončke tudi druge cvetlice, kakor: naglje, vijolice, spominčice, zimske levkoje in zlati šeboj. V zadnji številki »Vrtca« sem vam to toplo priporočal.

Ko zaslutite slano, pokrijte daljše čez noč s plahtami in vrečami. S tem jim podaljšate življenje, da vas bodo še naprej razveseljevale. Ko pa jih slana končno pomori, odrežite stebela 10 cm nad zemljo, izkopljite gomolje in jih posušite na soncu. Odstranite nato še zemljo in jih shranite v kleti. Ako še niste izkopalje čebulic mečkov ali gladijol, gomolja'stjih begonij in korenika n, storite to sedaj. Izpraznjene gredice pognojite in prekopljite, a zemljo pustite v grudah, da bolj premrzne.

Fuksije, pelargonije, lator, oleander in druge lončnice umaknite pred slano z vrta ter jih prenesite v hladen, zračen in svetel prostor. Pozimi jih ne smete preobilno zalivati, ampak le toliko, da ostanejo žive.

Nizke vrtnice prisujemo kasneje, v novembru. Ako se nam pa ponuja v tem mesecu sneg, porežite visokim vrtnicam vezi, da jim sneg ne polomi kron. Zdaj tudi posajamo šipek, ki ga imamo za podlago vrtnicam. Prihodnje leto ga boste že lahko cepile.

Janko Sicherl

Peter pravi, da bo pilot

Peter Kobilica je v šoli vedno pravil, da bo pilot (krmar v letalu). Skakal je po razredu res kot kobilica. Tudi pri telovadbi je pokazal Peter, da je uren kot veter. Za učenje pa ni bil preveč vnet. Jezik je imel sicer zelo dolg (teta je trdila, da meri vsaj pol metra), a pri jezikovnem pouku se je izkazalo, da to ni res. Po razredu je metal večkrat papirnate puščice v součence. Nekoč je priletel papirnat aeroplan celo na mizo gospoda profesorja. No, pa to še ni bilo najhujše. »Vojni letalec meče tudi bombe. In če delajo to Japonci zares, zakaj ne bi jaz za šalo?« si je mislil Peter.

Iz te šale pa je nastala res velika ofenziva (napad), pravo bojno razpoloženje. Naš junak je napravil pri ročnem delu iz papirja veliko geometrijsko oglatelo telo — bombo. Po končanem pouku je ostal sam v razredu, jo hitro napolnil z vodo ter jo vrgel iz prvega nadstropja med odhajajoče součence. Ker še ni dovršil pilotske šole, je mokra bomba nekoliko zgrešila cilj in ojoj, obrizgala nekoliko tudi gospoda profesorja. Dobrosrčni mož se je samo nasmehnil in dejal: »Dežuje, pa bo najbrž še grmelo.«